

HRVATSKI

glasnik

Godina XXIII, broj 43

31. listopada 2013.

cijena 200 Ft

*Otvorena biciklistička staza i odmorište
u Nardi – vrpcu su prerezali Michaela Rešetar,
ministrica za turizam, Csaba Hende, ministar obrane,
i Verena Dunst, parlamentarna zastupnica*

Foto: Timea Horvat

Komentar**Vlastitim putovima do uspostavljanja sustavne suradnje**

Nije sporno da su u protekla dva desetljeća ponovno oživjеле kulturne veze s matičnom Hrvatskom, koje su obogaćene brojnim sadržajima, napose izložbama, koncertima i drugim gostovanjima hrvatskih umjetnika i kulturnjaka u Mađarskoj, manje pak Hrvata iz Mađarske u matičnoj zemlji. Uistinu, mnogo je toga ostvareno, što je vrlo pohvalno, ali nam se čini, još uvijek daleko od onog što bi se očekivalo, što bi se moglo, i što bi bilo potrebno. Unatoč zalaganju pojedinaca, pojedinih hrvatskih, društvenih i kulturnih ustanova, odnosno udruga, među njima i hrvatskih predstavnštava u Mađarskoj, još uvijek nedostaju usustavljene veze. Nema sustava, a čini se ni odgovarajućih finansijskih izvora da bi se potaknule redovite i neposredne kulturne veze i razmjene, što bi se očekivalo, prije svega, od nadležnih državnih ustanova koje bi osigurale odgovarača sredstva ili pak posredovale u organizaciji takvih gostovanja u obliku razmjene, a hrvatske zajednice u Mađarskoj suorganizirale, ugostile, osigurale smještaj i prehranu u učeničkim domovima, ili po obiteljima. Takvi neposredni susreti, osobne veze, ničim se ne mogu nadomjestiti kada je u pitanju očuvanje, njegovanje i razvijanje materinske hrvatske riječi i jačanje nacionalne svijesti. Sve to posebno vrijedi za Bačku, odnosno Bačko-kiškunsku županiju, za regiju koja neposredno ne graniči s Republikom Hrvatskom (također i Gradišće), gdje žive urodene hrvatske zajednice koje su se očuvale tijekom stoljeća, bez znatnije potpore, u prvom redu zahvaljujući svojim vlastitim snagama i neumornom zalaganju pojedinaca, hrvatskih udruga, a ponajviše mjesnih hrvatskih samouprava. Unatoč postojećim problemima, možemo reći da su se bački Hrvati ipak dobro snašli, nalazeći druge, svoje vlastite puteve za usustavljanje suradnje.

U proteklih dvadeset godina čak sedam bačkih naselja i službeno povezalo s naseljima u Hrvatskoj, što je potvrđeno i okvirnim ugovorima o prijateljskoj suradnji. Ohrabruje proces koji je pokrenut još 1994., a traje do danas, suradnja prijateljskih naselja s hrvatskim općinama i gradovima ovih je dana obogaćena uspostavljenjem službene suradnje Kaćmara i Općene Velike.

Prva suradnja prijateljskih naselja uspostavljena između grada Aljmaša i Općine Bizovac 23. listopada 1994. godine, samo godinu dana poslije, 3. veljače 1996. u Santovu je potpisani sporazum o prijateljskoj suradnji Općine Petrijevec i Hrvatske samouprave sela Santova. Do je ova potonja danas jedina veza koja nije ostvarena na razini naselja, ali je u sklopu nje ostvareno uspostavljanje suradnje među kulturnim, športskim udrugama, obrazovnim ustanovama i župama dvaju naselja. Uspostavljene su prijateljske veze Baćina i Baćine u Općini Ploče (2003), Baje i Labina (2005), Dušnoka i Vodinaca (2009), Gare i Topolja (2012) i konačno Kaćmara i Velike (2013).

Te veze žive do danas, putem njih ostvaruje se suradnja kulturnih, obrazovnih, športskih, vjerskih i civilnih udruga, te ih s pravom možemo smatrati sustavnom suradnjom, bogatim brojnim zajedničkim i užajamnim sadržajima.

Stipan Balatinac

„Glasnikov tjedan“

Znate li, poštovani čitatelji, kako smo u Mjesecu hrvatske knjige. Posrijedi je manifestacija koja se u Hrvatskoj ove godine održava pod motom „Tko čita, (ne) skita“. Započet je 15. listopada i trajat će sve do 15. studenoga. Pokretanjem ove manifestacije organizatori su željni i žele poticati čitanje i ljubav prema hrvatskoj knjizi. U središtu su pozornosti knjižnice, knjižničarska društva, čitaonice, čitatelji i knjige, pisana riječ i njeno čitanje, predstavljanje, iščitavanje... U okviru Mjeseca hrvatske knjige već se godinama održava

govorenja hrvatskoga jezika. Za nas je to manje važno, imamo mi i drugih većih problema, čime da se bavimo javnom scenom i njegovanjem izvrsnoga hrvatskog pisma, jezika, govora, izgovora, ta svi nas i ovako razumiju... U Mjesecu hrvatske knjige najbolje učenike, suradnike mogli bismo nagraditi preplatom ili poklonom, pozivom na ručak, ili organizacijom izleta..., organiziranjem radionica... Prirodom posla sudjelovala sam većem broju susreta i predstavljanju knjiga u našoj sredini, knjiga na hrvatskom jeziku, mađarskom, dvojezičnih izdanja... Opažila sam da se knjiga napisana na mađarskom jeziku, ili dvojezično, pa i na hrvatskom jeziku, u prvom redu želi predstaviti u mađarskom prostoru i na mađarskom jeziku... Nije rijetko, autor je podrijetlom Hrvat, knjiga tematski vezana za Hrvate, a o njoj

, „U mjesecu „hrvatske“ knjige mogli bi i „hrvatski centri“ u Mađarskoj, knjižnice, klubovi, škole, vrtići, udruge umirovljenika organizirati u domovima, otvorenim prostorima i knjižnicama jednodnevne ili višednevne akcije populariziranja čitanja. Mogli bi čitati književnici, glumci, knjižničari, djeca, djedovi, bake, roditelji, slučajni prolaznici... Mogli bi se nagradivati oni koji najlepše čitaju, imaju izvrstan naglasak, i mogu biti uzor govorenja hrvatskoga jezika.“

i Nacionalni kviz za poticanje čitanja, koji se ove godine provodi pod naslovom „Pročitaj tri dnevnika, i pobidi“. Kviz ne isključuje sudjelovanje ni učenicima hrvatskoga jezika i književnosti, Hrvatima u Mađarskoj i svijetu...

Bilo bi prelijepo kada bismo mogli naći učenike „hrvatskih škola“, koje bi vam predstavili kao sudionike toga kviza. Mogli bi to biti i nositelji državne stipendije koje mađarska vlada dodjeljuje dacima narodnosnih gimnazija tijekom dvadeset mjeseci. U mjesecu „hrvatske“ knjige mogli bi i „hrvatski centri“ u Mađarskoj, knjižnice, klubovi, škole, vrtići, udruge umirovljenika organizirati u domovima, otvorenim prostorima i knjižnicama jednodnevne ili višednevne akcije populariziranja čitanja. Mogli bi čitati književnici, glumci, knjižničari, djeca, djedovi, bake, roditelji, slučajni prolaznici... Mogli bi se nagradivati oni koji najlepše čitaju, imaju izvrstan naglasak, i mogu biti uzor

govore isključivo nehrvatski stručnjaci ili „političari“. I zamislite, ako je tako, tamo se naš svijet nagurava, i bori se za sjedala u prvim redovima, pogotovo ako skup pozdravlja neki visoki mađarski političar. Dolazim do zaključka: ako želite publiku na predstavljanju knjige, najbolje je da je napišete na mađarskom jeziku, prikažete bilo gdje, tek ne u „hrvatskom“ prostoru i ne na hrvatskom jeziku, i naravno, neka pokrovitelj bude visoki državni dužnosnik. Uspjeh vam je zajamčen, jednako kao i medijska pozornost. To neki nazivaju „integracijom“, a neki asimilacijom. Ja bih rekla pomanjkanjem hrabrosti u nedvojbenom očitovanju nacionalnog identiteta. Pri tome citiram svećenika Mađara čije se riječi često čitaju ovih dana; one u slobodnom prijevodu glase: „Moje je poslanje u narodu u kojem sam rođen“. Rekla bih i u jeziku!!!

Branka Pavić Blažetin

*Čitajte i širite
Hrvatski glasnik!*

Aktualno

Baranja u svjetlu brojaka

Po podacima popisa stanovništva iz 2011. godine, koji su svjetlo dana ugledali nakon sedamnaest mjeseci, sveukupan je broj pripadnika hrvatske narodnosti u Mađarskoj 26.774, u toj brojci 26% zauzimaju pripadnici koji žive u Baranjskoj županiji, naime popisano je 7185 pripadnika, kojim podatkom zauzima prvo mjesto u redoslijedu županija glede pripadnosti hrvatskoj narodnosti. Premda se sveukupni podatak o broju pripadnika hrvatske narodnosti u koji se uračunaju svi podaci narodnosne pripadnosti, tj. broj onih koji su se izjasnili Hrvatom, koji smatraju hrvatski jezik svojim materinskim jezikom, te onih koji se služe hrvatskim jezikom neznatno smanjio u odnosu na 2001. g. (tada je bilo 7294), broj onih koji po narodnosti smatraju sebe Hrvatom povećao se s 1744, pa je tako 2011. g. popisano 6343 Hrvata. Također je porastao broj onih koji u obitelji i u prijateljskom krugu rabe hrvatski jezik. Dok je 2001. g. takvih osoba bilo 4272, 2011. već 4495 (223 više), međutim opadao je broj onih koji hrvatski jezik smatraju svojim materinskim jezikom: 2001. g. popisano je 4382 osobe, a 2011. g. 3930 (452 manje) osoba. Zanimljivo je da prema općim podacima pučanstva u županiji 9623 osobe govori hrvatski jezik, dakle mnogo više, točno 5128 više nego koliko ga rabi u krugu obitelji i prijatelja, odnosno 5693 više nego koliko ih smatra hrvatski materinskim jezikom.

U Baranjskoj županiji, različito od drugih hrvatskih županija, veći broj Hrvata, odnosno pripadnika hrvatske narodnosti živi u gradovima, ukupno 3698, a na selu 211 manje, dakle 3487. U županijskom središtu Pečuhu popisano je 1922 pripadnika hrvatske narodnosti, a 1556 u ostalim baranjskim gradovima. Od gradova najviše pripadnika ima u Mohaču (700), zatim u Šiklošu (244), Šeljinu (217), Harkanju (182), Mišljenu (111), Sighetu (102), Selurincu (75), Komlovu (67), Boji (30), Viljanu (21) i Pečvaru (20). U svim gradovima može se zapaziti rast broja pripadnika hrvatske narodnosti, naime prije deset godina podaci su bili ovi: Mohač (553), Šikloš (189), Šeljin (198), Harkanj (52), Mišljen (40), Sighet (31), Selurince (30), Komlov (29), Boja (18), Viljan (5) i Pečvar (9). Za središte županije izneseni su podaci i prema raznim gledištima pripadnosti hrvatske narodnosti. U Pečuhu prema zadnjem popisu živi 1922 pripadnika hrvatske narodnosti, 1102 više negoli prije deset godina, 1627 smatra sebe Hrvatom, 894 smatra hrvatski jezik svojim materinskim jezikom (2001. g. taj podatak bio je 791), a 1068 osoba se služi hrvatskim jezikom u svojoj obitelji ili prijateljskome krugu (2001. g. bilo je 827). Prema novim zakonskim odredbama, u mjestima u kojima po popisu pučanstva broj pripadnika odredene narodnosti ne dosegne trideset, neće se raspisati narodnosni izbori. Prema toj odredbi, u Viljanu i Pečvaru neće se raspisati narodnosni izbori. Prema zadnjem popisu pučanstva, u naseljima najviše pripadnika hrvatske narodnosti popisano je u Martincima (714), neznatno manje nego 2011. (728). Broj stanovništva u tome naselju je 1042, prema tome 70% stanovništva čine Hrvati. Sljedeće selo po veličini pripadnika hrvatske narodnosti jest Salanta s 336 pripadnika (2001. g. bilo je popisano 292), tj. 27% ukupnog stanovništva, naime prema zadnjem popisu, u mjestu živi 1218 žitelja. U Starinu je popisano 194 pripadnika, 83 manje nego 2001. g. (tada je bilo 277), no to ipak znači 44% sveukupnog stanovništva, naime selo broji svega 439 stanovnika. Kukinj je mjesto u kojem se povećao i broj sveukupnog stanov-

ništva, dok je 2001. popisano 548 žitelja, 2011. već 633 (85 više), neznatno se povećao i broj pripadnika hrvatske narodnosti, sa 124 na 133, što je 20% sveukupnoga stanovništva. Još u pet naselja popisano je više od sto pripadnika hrvatske narodnosti, od kojih u Kašadu hrvatsko stanovništvo čini 50% sveukupnoga stanovništva, popisano je 123 (ima 307 žitelja), u Katolju 107 pripadnika čini 32% sveukupnoga stanovništva, a u Foku 121 pripadnik 22%. U Udvaru je popisano 128, a u Poganu 124 Hrvata. U svim naseljima popisano je više pripadnika nego prije deset godina. Prema novoj odredbi zakona o narodnosnim izborima, oni će se moći organizirati u onim naseljima u kojima je popisano barem 30 pripadnika hrvatske narodnosti prilikom zadnjeg popisa pučanstva. Osim dosada navedenih baranjskih mesta još u ovima će se moći utemeljiti hrvatska samouprava: Vršenda (96), Kozar (90), Surdukinj (86), Semelj (85), Birjan (78), Olas (55), Lančug (48), Dobsa (47), Kesuj (44), Križevci (41), Sajka (39), Breme (34), Narad (34), Pelerda (36), Vajslov (31) Varad (31). Ranjoš (Aranyosgadány, 30). U ostalim je naseljima popisan malo broj Hrvata: Ata (9), Babrac (14), Bakonya (3), Belvar (6), Bičir (4), Bizse (3), Bogadin (7), Bogadmindszent (4), Bogdašin (8), Gospojinci (Boldogasszonyfa, 3), Borjat (4), Cún (4), Ostrovo (Csányoszró, 8), Visov (Diósvízsló, 6), Saboč (Drávaszabolcs, 18), Sečuv (Dunaszekcső, 6), Egrag (Egerág, 7), Rastince (Egyházasharaszti, 4), Gereš (Geresdlak, 4), Grdiša (Gordisa, 4), Garčin (Göröcsény, 10), Đoda (Gyód, 10), Ašad (Hasság, 4), Hegyszenthárom (8), Eleš (Helesfa, 6), Imešaz (Hímesháza, 5), Vobol (Hobol, 9), Kalinjača (Homorúd, 15), Etinj (Hosszúhetény, 6), Iločac (Ilocska, 3), Pačva (Ipacsfa, 7), Kikoš (Kékesd, 3), Ujfaluba (Kétújfalu, 5), Királyegyháza (3), Kisasszonyfa (3), Kisidobsza (4), Tapoca (Kistapolca, 7), Kováčida (Kovácshida, 3), Kuljket (Kölked, 18), Kovasluš (Kővágószőlős, 3), Kövágótöttös (4), Lipovo (Lippó, 3), Litoba (Liptód, 3), Lotar (Lothárd, 26), Greda (Magyaregregy, 4), Šaroš (Magyarsarlós, 21), Majša (Majs,

26), Mánfa (4), Maraza (4), Marva (Márfa, 5), Kemed (Máriakéménd, 3), Minjorod (Monyoród, 13), Možgaj (Mozsgó, 5), Aršan (Nagyharsány, 5), Ovčar (Ócsárd, 3), Okrag (Okorág, 5), Orfű (4), Božuk (Palotabozsok, 5), Rumenja (Romonya, 6), Šatorišće (Sátorthely, 5), Načfa (Siklósnagyfalu, 4), Šumberak (Somberák, 5), Opat (Somogyapáti, 3), Vertiga (Sósvertike, 12), Sebinj (Szébény, 4), Székelyszabar (8), Szentegál (6), Szilvás (3), Sukit (Szőkéd, 26), Dekla (Teklafalu, 3), Titoš (Töttös, 5), Turon (Túrony, 7), Dvor (Udvar, 5), Petra (Újpetre, 8), Vemen (Véménd, 4), Vakan (Vokány, 6), Zádor (6).

Trenutno u Baranjskoj županiji djeluje 41 hrvatska samouprava, a prema novoj odredbi, na predstojećim izborima po kojem u određenom naselju treba biti popisano barem 30 pripadnika određenoj narodnosti, moći će se raspisati narodnosni izbori samo u 34 naselja. Još do kraja tekućeg mandata u Viljanu, Hegyszentháromu, Kuljketu, Lotaru, Šarošu, Majši, Minjorodu, Vertigi, Sebinju, Sukitu moći će djelovati hrvatske samouprave, no prilikom predstojećih izbora u njima se neće moći raspisati narodnosni izbori, međutim tri su nova naselja u kojima sada ne djeluje hrvatska samouprava, ali u njima će se ona moći utemeljiti 2014., a to su Breme, Boja i Pelerda.

beta

NARDA, DONJA VOĆA – Ljeta dugo njeguje prijateljske kontakte južnogradičansko naselje s dotičnom općinom u Varaždinskoj županiji. 8. novembra, u petak, se svećuje dan Sv. Martina ki je i patron ovoga zagorskoga naselja, a onda je i kiritof. Domaćini imaju trodnevni svetak pun s vjerskim, kulturnim programi i političkim sastanki. Tajden dan dugo se stvaraju skulpture iz driva, dojdu simo umjetnici iz različnih djel Hrvatske ter i iz inozemstva. Narda s velikom delegacijom i ljetos sudjeluje na ovoj manifestaciji, a tamburaši će odnesti muzički glas Gradišća.

Nova prometna kopča med Nardom i Čembom

Biciklistička staza, Križ pomirenja i Lokva mira – štacije prijateljstva na hataru

Kotači bižu pod nami, putujemo u Nardu, ka je zašla na kraj velikoga Austrijsko-ugarskoga prikgraničnoga projekta 2007–2013. Uz potporu Europske Unije u projektu „Cycling AT-HU – Pregranični biciklistički doživljaj“ 19. oktobra, u subotu, otvara se nova staza ka prvenstveno u biciklističkom ter pišačkom prometu spaja gradišćansko-hrvatska prijateljska naselja, Nardu i Čembu. Polag toga blagoslovila se i novi Križ pomirenja ter na Ribnjaku Lokva mira uz počivališće ka je isto tako dio spomenutoga projekta. Subotu otpodne neobični je promet, svi se pašu prema negdašnjem mjestu za sastanke susjedov na zelenoj granici. Tamo su se ljeta dugo našli stanovnici, prijatelji, rodjaci pri raznorazni priredbi, svečevanji dokle nije stupio šengenski zakon na valjanost. Odonda probujemo zabititi škuro lice poglavila „Željeznoga fironga“.

Branko Kornfeind blagosavlja novu stazu

Na raskršću pri Maloj Nardi policajci zastavljaju aute. Jedino na biciklu moru dalje, gori na brig športaši, ki su se iz Sambotela ganuli, a nam pišakom dva-tri kilometri valjda neće škoditi. Vrime nam služi, sunčani traki nas miluju, pazu i okružuju, skoro da je i vruće. Vjetar se samo na vrhu brižuljka nadigne, kade se okupi lipi broj Nardancev,

projekta. Csaba Hende, ministar obrane, ki je uz ostalo i parlamentarni zastupnik ove krajine, troježično pozdravlja sve nas i ovu prekrasnu krajinu, kade je svenek kraljevao troježični duh. U svojem govoru istakne posebni značaj otvaranja ove nove prometne spojnica, ka je i važna točka pri priključenju europskim biciklističkim stazam. Ministar obrane ne krije ni svoje posebno veselje da su sad na

svim bicikljanje, jer da je ovoga športa i on sam veliki ljubitelj. Michaela Rešetar, ministrica za turizam u regiji, obraća pažnju na panonski život i za pravi primjer spomene čajtansku čuvanicu kade teče troježični (hrvatsko-ugarsko-nimski) odgoj. Kristina Glavanić, načelnica Narde, s posebnom radošću u glasu veli: „Što se zgodalo u Nardi, to još i sad ne vjerujem“. Investicija je stala 179 000 evrov, iz toga je EU financirala 80%, Ugarske 10%, a Samouprava Narde je dodala 5%. Zahvaljujući projektu, konačno se tekeri i pišači ne na blatnom, prašnom putu, nego na asfaltu. Gabriel Werner, poglavar Čembe, hvali skupne uspjehi i dodaje da kljetu i u njegovom naselju će se otvoriti za bicikliste počivališće kod kapele, ka stoji još pred renoviranjem. Ugarsku vrpcu prerižu Csaba Hende, Michaela Rešetar, Verena Dunst, zastupnica u parlamentu Austrije, a nardanski zbor i tamburaši svečuju i s jačkom i mužicom. Branko Kornfeind, čemski farnik, blagosavlja novu biciklističku stazu ka je 710 metrov dužička, i u majušu su ju počeli asfaltirati. Ministar obrane podili najboljim biciklistom medalje ki su najbrže zašli u selo Nardu iz Sambotela. U zalasku sunca mnoštvo se gane do druge štacije ovoga puta. Spustimo se prema selu i na livoj strani zastanemo pri Križu pomirenja. Prethodnik je bio blagosavljen 1997. Ijeta na Ekumenskom sastanku. Sad je na istom mjestu zdignuta kopija i ovput ju blagosavlja Zdravko Gašparić, dušobriž-

Sambotelci biciklisti na novom putu tijedu prema Čembi

Čembancev, gostov, dovoljno političarov iz Austrije i Ugarske. Majice s logom Cycling AT-HU Narda 2013 s likom biciklista se nosu, a i dvokolce su pred slučajnom binom, kade političari pozdravljaju skup i uspjeh ovoga

ov način povezane dvi gradišćansko-hrvatske općine uz granicu. Polag toga s toplim srcem preporučuje

Csaba Hende, ministar obrane, Kristina Glavanić, načelnica Narde, i Dražen Srpk, poglavar Murskoga Središća, skupa su se veselili

Blagoslovljen je i Križ pomirenja

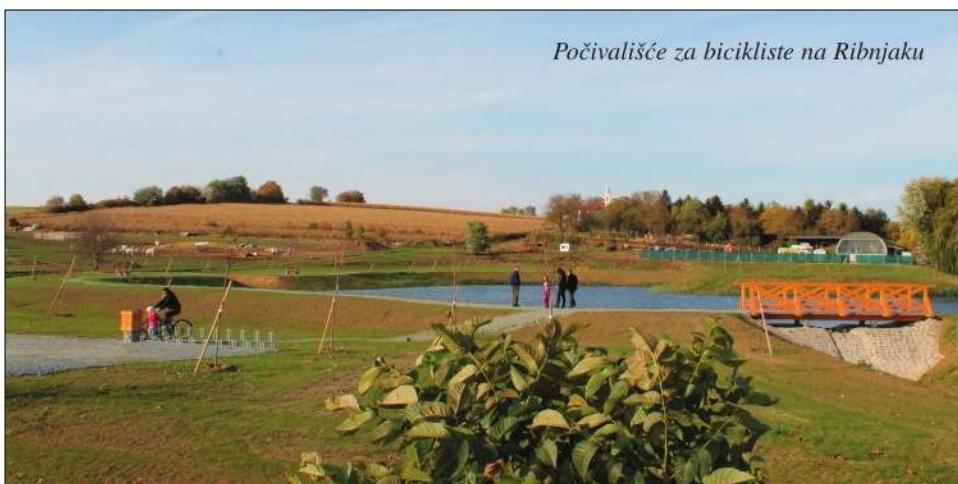
nik iz Gijece, ki u svojem govoru spominja i dogodaj pred šesnaestimi ljeti, kad je i on bio diozimatelj toga omladinskoga sastanka. Približavamo se trećoj staciji, u povorki skupa s nami koračaju i dr. Gordan Grlić Radman, veleposlanik Republike Hrvatske u Budimpešti, i njegova hižna družica Marijana, kot i Dražen Srpk, načelnik Murskoga Središća, partnerske općine Narde. Jezero na Ribnjaku je bila sanja jur i prethodnoga načelnika Narde, dr. Šandora Horvata, a poslije toliko ljet stojimo kraj Lokve mira. Pri jesenskom suncu, babe uživaju na klupi pominkajući se, tamburaši Murskoga Središća malo zagusljuju, a voli iznad jezera kot u nekom Nacionalnom parku, iz daleka vizitiraju svečano mnoštvo. Tamás Várhelyi, farnik Pinčene doline, blagosavlja počivališće, a čovik se ne more nagledati ove prirodne ljepote.

-Tih-

Nardanske babe počivaju polag Lokve mira

Počivališće od 11 500 kvadratnih metara i na 5200 kvadratnom metaru napravljena lokva po očekivanji će biti u budućnosti važan mozaik prikograničnoga biciklističkoga turizma, a za Nardance vjerojatno i stalno mjesto za druženje u prirodi.

Počivališće za bicikliste na Ribnjaku

Parlament izabrao dr. Erzsébet Sándor dr. Szalay za zamjenicu pravobranitelja temeljnih prava za narodnosti

Pravobranitelj temeljnih prava dr. László Székely za zamjenicu pravobranitelja za narodnosna prava predložio je dr. Erzsébet Sándor dr. Szalay, sveučilišnu docentiku, bivšu dekanicu Sveučilišta u Pečuhu, voditeljicu Nacionalnoga sveučilišta za javnu službu. Pošto je dr. László Székely tražio mišljenje državnih narodnosnih samouprava, koje su jednoglasno poduprle kandidatinju, i nadležni parlamentarni odbori smatrali su je sposobnom za tu zadaću. Za izbor je bila potrebna dvotrećinska većina glasova. Parlament je s 268 glasova za dr. Erzsébet Sándor dr. Szalay izabrao za zamjenicu pravobranitelja za narodnosti. Stručno područje dr. Erzsébet Sándor dr. Szalay jest zaštita manjina, a kao članica domaćih i međunarodnih organizacija, kao znanstveni istraživač i predavač na mađarskim i stranim sveučilištima bavi se mađarskim i međunarodnim odnosima zaštite manjina. Podsetimo kako je mandat dosadašnjeg zamjenika pravobranitelja narodnosti Ernőa Kállea istekao 24. rujna ove godine. Zamjenik pravobranitelja koji skrbí za zaštitu narodnosnih prava prati ostvarivanje prava narodnosti u Mađarskoj, o svojim iskustvima redovito izvješćuje pravobranitelja temeljnih prava, upozorava ga na opasnost kršenja zakona na štetu narodnosti, sudjeluje u ispitivanju pravobranitelja, te može predlagati da se pravobranitelj obrati Ustavnom судu.

BUDIMPEŠTA – Na čelu MTKVA (Fond za podupiranje medijskih usluga i upravljanje imovinom) od 21. listopada je novi predsjednik László Zsolt Szabó koji je na istoj funkciji zamijenio dosadašnjeg predsjednika Istvána Böröcza koji je od početka 2011. bio na čelu MTKVA. Zsolta László Szabó imenovala je Monika Karas predsjednica Uprave nacionalnih medija i informacija. László Zsolt Szabó rođen 1963. godine, ekonomist, već je bio je na čelu državne televizije u doba prve Orbánove vlade, radio je na Televiziji Duna u Ministarstvu vanjskih poslova u Mađarskoj izvještajnoj agenciji MTI, bio je direktor EchoTV-a, zaposlen u Antenna Hungária... MTKVA se brine za proizvodnju programa na državnoj javnoj televiziji, radiju i u Mađarskoj izvještajnoj agenciji MTI. U sklopu strukture javnih državnih elektronskih medija djeluju i uredništva narodnosnih televizijskih i radijskih programa narodnosti u Mađarskoj. Tako i hrvatsko uredništvo, čiji je glavni urednik Ivan Gugan. Zadatak je uredništva proizvodnja 26-minutne tjedne televizijske i dvosatne dnevne radijske emisije.

Intervju

„TEMPUS FUGIT, CARPE DIEM” „Vrijeme brzo curi, iskoristi dan”

Razgovor vodila: Branka Pavić Blažetin

*Branka Pavić Blažetin u studiju Radija Croatice
s Gordanom Grlićem Radmanom*

U studiju Radija Croatice pozdravljam veleposlanika Republike Hrvatske u Mađarskoj, njegovu ekselenciju dr. Gordana Grlića Radmana. Gospodine Radmane, prošla je godina dana Vaše diplomatske službe u Mađarskoj. Povod našem razgovoru može biti spomenuto, iskustva i doživljaji, ipak najprije nam kažite nešto o sebi i Vašoj obitelji?

U 56. sam godini, oženjen, imam troje djece, živimo u Zagrebu; ondje sam odrastao, završio osnovnu školu, gimnaziju, fakultet, još jedan fakultet završio sam u Švicarskoj, tamo smo živjeli i radili osam godina. Vratio sam se u Hrvatsku 1991. godine, u jednom vrlo turbulentnom vremenu, vremenu stvaranja hrvatske države, što je bio za nas, mene i moju suprugu, izazov. Mogli smo mi ostati doista živjeti u Švicarskoj, supruga i ja smo imali inženjerska primanja, ali imali smo motivaciju za povratak. Rukovodio sam se formulom niti je bogatstvo pouzdano niti je znanost uzvišena. Primjerice Hrvati izvan Hrvatske, u Švicarskoj, lijepo su živjeli, dobro se snašli u svom poslu, ali uvijek im je nešto nedostajalo, nedostajala im je jedna kulturna nacionalna identifikacija. Ni nama se nije bilo jednostavno odlučiti, pogotovo u ona teška vremena, ali na koncu smo zadovoljni jer je čovjek dobio jednu novu dimenziju, pomogli smo u stvaranju hrvatske države, s osjećajem optimizma iako nije bilo lako. Upravo zbog mog ranijeg života u Švicarskoj bio sam prvi hrvatski diplomat u Švicarskoj, poslan sam otvoriti diplomatsko-konzulsku mrežu najprije veleposlanstvo u Bernu, potom misiju u Ženevi, generalni konzulat u Zuriku. U tome mi je pomogla i činjenica kako sam osamdesetih godina bio predsjednik Hrvatske kulturne zajednice u Švicarskoj.

Vi ste poslije Švicarske nastavili svoju diplo-

matsku karijeru, bili ste u Sofiji, kratko vrijeme i u Budimpešti, dakle u Budimpeštu niste prvi put došli prošle godine?

Da, to je točno. Nakon mandata u Sofiji mislili smo se vratiti u Zagreb, ali tadašnji hrvatski veleposlanik u Mađarskoj, profesor Zdenko Škrabalo koji mi je bio veleposlanik i u Bernu, molio me da dođem u Budimpeštu.

Rado sam radio s njim, dobro smo se razumjeli, volio sam njegov stil koji je bio precizan, odgovoran, autentičan. Imao je odgovornost prema obvezama, prema vremenu, ljudima, poslu, te su vrline krasile veleposlanika Škrabala. Ali u Budimpešti sam boravio s obitelj tek šest mjeseci, tadašnji ministar vanjskih poslova dr. Mate Granić tražio je da se vratim i da preuzmem drugu dužnost u Ministarstvu.

Na veleposlaničku dužnost u Budimpešti, Mađarskoj stupili ste početkom listopada 2012. godine.

Došao sam s obitelji u Budimpeštu 8. listopada. Dobro se sjećam, bio je ponедjeljak, blagdan u Hrvatskoj, Dan neovisnosti Republike Hrvatske, bio sam prehladen, došao sam nakon intenzivnih priprema, stresnog razdoblja, ali došli smo s radošću u Budimpeštu.

Došli ste u značajnom razdoblju, finalizirali su se napor Republike Hrvatske, činjeni desetak godina u procesu približavanju k Europskoj Uniji. Za vrijeme Vašeg mandata, 1. srpnja ove godine, Hrvatska je postala punopravnom članicom Europske Unije. Kako ocjenjujete taj dugi dvadesetogodišnji put, konačan uspjeh i sadašnji trenutak Republike Hrvatske.

Znate, tih dvadeset godina, dobro ste rekli, jako su brzo prošle. U hrvatskom kulurološkom biću postoji kritičnost, to je jako dobra dimenzija, Hrvati nikada nisu baš zadovoljni, što ne znači da su oni nezadovoljnici, dapače. Hrvati su optimisti, misle kako uvijek može i bolje i više... Rečeno je u Hrvata način, stil života... Nekako smo uvijek takvi. Vjerotatno smo tako odgajani, roditelji kazuju djetetu: želim da ti uvijek budeš korak naprijed. Živio sam u Švicarskoj, tamo je očekivanje stroga disciplina, rekao bih disciplina sa sterilnom tehničkom dimenzijom življenja. Kod nas ima puno emocija, posebnog ozračja proizašlog iz

istih emocija, na čemu su nam mnogi narodi možda malo i zavidni. Smatraju kako je lijepo živjeti u Hrvatskoj kad zemlja i njezin narod ima života, ima jednu impulsivnost, temperament, gdje se ljudi jako dobro osjećaju. Kroz tih proteklih dvadeset godina uvijek smo htjeli malo bolje, i možemo biti jako-jako zadovoljni. Kroz stoljeća smo imali neupitnu državnost, ali sada prvi put možemo iskusiti, osjetiti da smo subjekt međunarodnog prava, ravnopravni s ostalima u međunarodnoj zajednici. Sigurno je kako danas morate komunicirati, tražiti pozicije ili pozicije na međunarodnoj političkoj sceni, pratiti razvojne procese... S vanjskopolitičkim ciljevima Republike Hrvatske i njihovim ostvarenjem možemo biti zadovoljni. Mi jesmo imali možda puno teže stanje nego ostali narodi „istočnoga“ bloka. Imali smo tešku borbu za samostalnost, neovisnost, mi smo imali Domovinski rat, mi smo imali razrušenu državu, tvornice, poduzeća, crkve, kulturnu baštinu, sve je to bilo razoren, sve je trebalo obnoviti. Puno-puno nesretnih obitelji, branitelja, obitelji nestalih... Bili smo ranjeni, ranjena država, koja je tražila svoje mjesno na međunarodnoj političkoj sceni, što nije bilo jednostavno. Republika Hrvatska članica je i NATO saveza, članica Europske Unije i drugih brojnih međunarodnih organizacija, i to potvrđuje činjenicu kako nije upitna i neophodna brojčana superiornost, nego stvar je u tome kako vi zračite. Mi uopće nemamo kompleks maloga naroda. Recimo, tek kao primjer, kako smo u športu prepoznati, prepoznati smo kroz naša kulturna dostignuća. Hrvati koji žive izvan Hrvatske, jako su puno pomogli upravo u prepoznavanju tih potreba da se Hrvatsku prizna. Da nije bilo hrvatskih nobelovaca, da nije bilo hrvatskih intelektualaca u inozemstvu, uglednih pojedinaca, sigurno da bi to prepoznavanje Hrvatske išlo teže. I vi, Hrvati ovdje u Mađarskoj, pridonijeli ste svako na svoj način prepoznavanju Hrvatske.

Rekli ste da ste imali dobre i duge pripreme. Veleposlaničke dužnosti su raznovrsne zadaće, mnogobrojne. Ipak što je ono na što su Vas pripremili glede Hrvata u Mađarskoj?

Sretno je okolnost da sam ja diplomat od samih početaka stvaranja hrvatske države, da sam bio u strukturama stvaranja hrvatske diplomacije. Pripreme su bile najviše u gospodarskom segmentu gdje je trebalo ući doista u problematiku odnosa i vidjeti što se može posještiti, što se može unaprijediti. Što se tiče hrvatske zajednice u Mađarskoj, mene je jako to interesiralo upravo zbog toga što sam već boravio u Mađarskoj. Sretno se poklopio moj osobni i profesionalni interes. Segment manji

ne nije bio zanemaren, dapače, kad sam išao k predsjedniku na razgovor, pitao me kako ja mislim unaprijediti položaj manjine, kako ja gledam na položaj hrvatske nacionalne zajednice u Mađarskoj. Dakle bila je to jedna sustavna priprema, upoznavanje Hrvata u Mađarskoj sa svim posebnostima.

U godinu dana ste mnogo toga doživjeli. Koji su najveći diplomatski uspjesi? Bili ste kao veleposlanik Republike Hrvatske eksponirani u mađarskim medijima, puno se pisalo, puno se govorilo o Hrvatskoj. U posljednje vrijeme mnogo se govori o gospodarskoj situaciji i zablađenju odnosa, zbog problema na relaciji INA-e i MOL-a. Vaše izjave niječu rečeno, upućuju na gospodarsku priču koja nema veze i ne bi trebala imati veze s državnom politikom. Mi nećemo ulaziti u rečenu problematiku, mene zanima što ste u ovih godinu dana naučili o Hrvatima u Mađarskoj, kako ih sagledavate, ako se ne varam, najprije ste posjetili Gornji Četar?

Od tada, ja mislim, da ste obišli sve naše krajeve, upoznali sve etničke skupine, prvake i sudionike kulturnog, političkog i društvenog života u Hrvata u Mađarskoj.

I sami ste rekli kako su Hrvati uvijek nezadovoljni, nisu nezadovoljnici, ali uvijek misle da mogu mnogo toga više i bolje iako ja mislim kako se Hrvati u Mađarskoj nemaju čega stidjeti.

Ne, nasuprot. Kada razgovaram s istaknutim mađarskim čelnicima u državnoj upravi, oni smatraju kako je hrvatska zajednica u Mađarskoj jedna od najaktivnijih i najpouzdanih. Najpouzdanih u smislu kako je autentična, način na koji ona ispoljava svoje potrebe je fer, korektan, Hrvati u Mađarskoj su odani, lojalni građani mađarske države, ali oni apsolutno ističu svoje podrijetlo kojim se ponoze. Prošao doista jesam gotovo cijelu Mađarsku, možda ima tih par mjesta gdje nisam bio. Volio bih kao civilni misionar isto tako ući u svako to selo, svaki kraj, u dušu naselja kroz moje osobne doživljaje. Zapravo, može se reći kako je hrvatska nacionalna zajednica u Mađarskoj jedna refleksija, jedna nacionalna minijatura Hrvatske. I klimatski, i geografski, i kulturološki imate velike razlike između Medimuraca, Dalmatinaca, Slavonaca... što daje čaroliju hrvatskom narodu, tako i Hrvatima u Mađarskoj. Činjenica je kako su oni u ove krajeve došli sačuvati sebe, svoje obitelji. Našli su se u prostoru tadašnje carevine, kasnije dolazi do geopolitičkog crtanja, strukturiranja nove Europe, stvaranja novih država sa svojim granicama. U jednom trenutku oni su bili u mađarskoj državi u kojoj su trebali ostvariti neke svoje interese. Ta svijest kako su oni u jednoj državi, kako više nema blizine i Hrvatske, ili je bilo, ali ipak bio je bipolarni sustav, tražilo je spoznaju svoga položaja, traženja nekakve zajedničke platforme vlastitoga djelovanja. Što se, zapravo, dogodilo posebno nakon raspada bipolarnog sustava. Hrvate u Mađarskoj došle iz različitih krajeva sila je primorala da upoznaju više jedni drugi, da djeluju zajednički. Prošao sam sve te krajeve i jasno vidim posebnosti, one se ističu, govori se o njihovu gubitku, postavljuju se pitanja kako zau-

staviti assimilaciju, pridonijeti ostvarivanju ideja, slušam i vidim i divim se vidjenome. Nedavno sam, u Undi, rekao: Ako ste se mogli toliko godina očuvati, pola milenija, onda sigurno postoje razlozi zašto bi se i dalje očuvali, a pogotovo što je sada iza vas i hrvatska država kao garant vašega položaja, međunarodne konvencije, bilateralni sporazumi.

Nažalost, vlada globalizacijski trend, ljudi odlaze u gradove, a u principu kulture su u tim malim mjestima, tamo se živi i nastavlja tradicija. U onom trenutku kada ste u velikom gradu, vi zapravo postajete dio jedne mase civilizacije. A civilizacija mijenja sve kulture i pretvara u jednu novu kulturu, kulturu velikih gradova.

Vjerujem i ističem kako je najbolja narodnosna politika upravo snažna kulturna politika kroz koju možemo profilirati sebe, učvrstiti samopouzdanje, promovirati svoj narod.

Pred parlamentarnim smo izborima, gdje ćemo vjerojatno moći ostvariti tek glasnogovornika, 2014. ponovno se bira sastav Hrvatske državne samouprave, zastupnici mjesnih i područnih hrvatskih samouprava. Mislite li kako je korisnije za Hrvate u Mađarskoj u dalnjem politiziranju zadržati monistički princip ili bi učinkovitiji bio politički pluralizam?

Teško je reći što bi bilo najbolje. Ja čujem razna razmišljanja. Sve ovisi o kandidatima, tko će biti kandidat(i), netko misli da kandidat može, ali i ne mora pronositi recimo interes zajednice. Ima mišljenja da bi recimo trebalo dati glas stranci, kojih određeni kandidati pripadaju, jer bi upravo stranka možda više mogla pridonijeti ostvarenju narodnosnih interesa. Teško, doista je teško sagledati najoptimalniji model.

Hrvatska ima jako dobar model predstavljaštva narodnosnih predstavnika u svome parlamentu, Saboru. Teorijska mogućnost toga je dana i u Mađarskoj. Kazuju kako je punopravno zastupstvo neostvarivo, ali ipak ostaje zagarantirano mjesto glasnogovornika. Ja bih bez obzira na rečeno volio ekvivalent, jer mi uvijek ističemo kroz bilateralne susrete kako mi u Hrvatskoj imamo mađarskog predstavnika u Parlamentu (Saboru) i kako bismo voljeli da Hrvati u Mađarskoj imaju svoga predstavnika također u Mađarskom parlamentu. Već i činjenica glasnogovornika simbolično znači puno, a onda potom puno ovisi o samim kandidatima koliko će oni biti vitalni, samostalni, suvereni, prodorni, jaki u zastupanju hrvatskih interesa. Činjenica je kako i sada imate u Parlamentu nekolicinu Hrvata koji su svjesni Hrvati. Oni su odani svojoj stranci, ali oni mogu kroza stranku djelovati i prohrvatski.

Njihovo sudjelovanje u politici već je djelovanje prema državi i na neki način pridonosi približavanju prema Hrvatskoj. Kako vidim, u vlastima ima puno ljudi koji su podrijetlom Hrvati, što isto tako daje jednu nadu. Hrvatska i Mađarska uvijek ističu socio-politički fenomen dvaju bliskih naroda usprkos lingvističkoj barijeri.

Stoljetna gospodarska i geostrateška upućenost i danas postoji.

Publicist, diplomat, kulturni djelatnik dr. sc. Goran Grlić Radman rođen je 1958. godine u Prisoju. Nakon završetka studija i stjecanja zvanja dipl. ing. agr. oec., živi i radi u Švicarskoj gdje se stručno usavršava.

U Hrvatsku se vraća 1991. na mjesto poslovodnog tajnika Medicinskog fakulteta u Zagrebu, a kasnije, kao djelatnik Ministarstva inozemnih poslova (1992), ponovno odlazi u Švicarsku sa zadaćom ustrojavanja hrvatske diplomatsko-konzularne mreže (Bern, Ženeva, Zürich). Do tog vremena sudjelovao je, također, u koordinaciji humanitarne pomoći u Sanitetskom stožeru Republike Hrvatske te Uredu za izbjeglice i prognanike Vlade Republike Hrvatske, a bio je i član dviju Vladinih delegacija (1991). Diplomatsko iskustvo, nakon Švicarske, stjecao je u hrvatskim veleposlanstvima u Sofiji i Budimpešti. U statusu veleposlanika obnašao je i dužnost tajnika Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske (1999–2000). Višekratno je bio izaslanik premijera na međunarodnim konferencijama. Član je Centra za međunarodne studije gdje obnaša dužnost generalnog direktora. Kao član UO Atlantskog vijeća Hrvatske, sudjelovao je na međunarodnim konferencijama u inozemstvu te, u suradnji s Veleposlanstvom SAD-a, na javnim tribinama radi ostvarenja projekta informiranja i edukacije hrvatskih građana o koristima i obvezama članstva Republike Hrvatske u NATO-u. Izabran je u znanstveno zvanje znanstvenog suradnika. Stalni je predstavnik Republike Hrvatske u Dunavskoj komisiji u Budimpešti.

Geostrateški položaj Hrvatske vrlo je važan ne samo Mađarskoj nego zapravo cijeloj europskoj vertikali, kroz regionalnu politiku vezanu ne samo uz prometnu infrastrukturu nego i uz energetiku. Hrvatska je bila i ostala dio srednjoeuropskog civilizacijskog prostora.

U jednom intervjuu ste kao svoju ars poetici naveli latinsku izreku tempus fugit, carpe diem.

Grčka je to izreka prevedena na latinski. Znači vrijeme brzo curi, iskoristi dan. Repül az idő, ki kell használni a napot.

Vjerujem kako ćete dobro iskoristiti vrijeme koje je pred Vama kao što ste i iskoristili i godinu koja je iza vas.

Hvala Vam lijepa, drago mi je ako Vi to tako mislite. Koristim priliku pozdraviti sve čitatelje Hrvatskoga glasnika i slušatelje Radija Croatice.

Jelen/Lét festival narodnosnih kazališta

Sedam dana u svjetlu reflektora

Pod pokroviteljstvom državnoga tajnika za narodnosne, vjerske, civilne i društvene odnose pri Ministarstvu ljudskih resursa Csabe Latorcaia, u organizaciji Saveza narodnosnih kazališta u Madarskoj, od 7. do 13. listopada priređeno je deseto izdanje Festivala narodnosnih kazališta. U okvirima manifestacije na tri mesta, kazalište Thália, Studio „K“ i Srpsko pozorište, po jednu predstavu izveli su bugarsko Malko Teatro, grčki Neaniki skini, pečuško Hrvatsko kazalište, poljski Dom Otwarty, njemački Deutsche Bühne Ungarn, Deutsches Theater Budapest, Patália i Kulturális Offenzíva, Romsko kazalište Cinka Panna, Nezavisno kazalište, Romano teatro, Hókirálynő Meseszínpad, Reneszánsz Roma Műhely te Karaván Színház romske zajednice, Armenksi kulturni i informacijski centar, slovački Cervinus i kazalište Vertigo, slovenska kazališna družina Veseli pajdaši iz Števanovaca, prvo ukrajinsko kazalište i Theatar kula iz Srbije te poseban gost ovogodišnjega Festivala bilo je židovsko kazalište Gólem. Jedanaest narodnosti, na osam jezika, u 16 predstava dalo je uvid u svoj kazališni život. Kako bi se prekoračila jezična prepreka, pojedine su se predstave izvodile titlom na madarskome jeziku. Među zidinama hrama boginje Talije, na daskama koje život znače, rada se novi svijet, svijet istine bez maski, komedije i drame, smijeha i satire, čarolije i sna, svijet koji je katkad okrutan poput jutarnjega zrcala. Govori se (u sretnijim slučajevima) materinskim jezikom, njeguje se narodnosna tradicija i kultura. Da, mi pripadnici narodnosti poznajemo taj svijet, jezik i običaje. Štoviše, ne samo svoje nego i svih drugih. Festival ili smotra, bilo kako zvana, još je jedna prigoda za predstavljanje većinskome narodu. No po posjećenosti predstava – uglavnom je bila narodnosna publika – taj trenutak još treba

pričekati. Ravnodušnost većinskoga naroda i medija govoriti jasnije i glasnije o svemu zvano narodnosno kazalište.

Gostovanje pečuškoga Hrvatskog kazališta

U sklopu Festivala u Srpskome pozorištu 12. listopada s komedijom Fadila Hadžića „Državni lopov“ nastupilo je pečuško Hrvatsko kazalište. Predstava je premijerno izvedena 10. veljače lanske godine. U glavnim su ulogama Stipan Đurić (Marko Komadina, državni lopov), Goran Smoljanović (Kiki Puškar, ženidbeni varalica) i Rafael Arčon (Jozo, čuvat zatvora). Režiju i dramaturgiju potpisuje Stipan Filaković. Unatoč tomu da je Hadžić komediju napisao 1977. godine, ona još uvijek odiše aktualnošću. Na sceni oskudno opremljena zatvorska ćelija, postelja na kat, stol i dva stolca, po zidovima napisi i razglednice. Kiki Puškar, kradljivac ženskih srca, uživa u samoći zatvorske ćelije, čita ljubavna pisma žena, češlja se i maže ispred zrcala, lovac koji je uvijek spremjan na randevu ili iz čiste dosade zadirkuje čuvara Jozu. I jednoga dana dobije cimera, *državnoga lopova Marka Komadinu, bivšega savjetnika ministarstva, koji je slučajno u zatvoru, ali riješit će to spretan odvjetnik. Sve je to legalno jer „Potpis tu, savjet tamo, džepovi puni, a ruke čiste ko sunce“ – kako kaže Komadina. I započinje zajednički zatvorski život, igra se šah, podučavaju se plesni koraci, vježba se engleski jezik...*

Moguće da je istinito da svi mi imamo svoju cijenu, samo je pitanje kada, zašto i gdje ćemo se prodati? Zanimljivo je rješenje kako potkupljenost, poniznost i korupcija nisu ostala izvan zatvorskih zidina, i to zahvaljujući liku spomenutoga Jozu. Jer ako bi Jozu, čuvat zatvora ostao s one strane

vrata ili se samo nekoliko puta pojавio na sceni izgovorivši nekoliko rečenica, sve bi to bilo iza njega, korumpiranost ne bi bila toliko debelo podvučena. Ali osnovni motiv predstave jest neravnopravan odnos zakonodavnih tijela prema lopovima u krvati, jer nije to lopovština, nego nešto sasvim drugo kada si na vlasti.

Kristina Goher

SALANTA – S potporom i na poziv takmočnje Hrvatske samouprave, pečuško Hrvatsko kazalište 26. listopada gostovalo je u salantskom domu kulture, gdje je prikazalo predstavu nastalu na tekst Fadila Hadžića Državni lopov. Predstava je premijerno izvedena 10. veljače 2012. godine u režiji Stipana Filakovića.

PEČUH – U crkvi Svetе Elizabete u dijelu grada poznatijem po imenu Kertvaroš, 27. listopada održana je redovita mjeseca sveta misa na hrvatskom jeziku. Misno je slavlje predvodio Gabrijel Barić, a nakon njega održan je koncert u čast Kraljice Krunice u izvedbi Pjevačke skupine KUD-a Ladislava Matušeka iz Kukinja i orguljaša Gabora Bedića.

PEČUH – U galeriji pečuškoga Hrvatskog kazališta (Galerija Csopor(t) Horda) 18. listopada otvorena je izložba fotografija Jane Dabac i Petra Dabca. Jana Dabac rođena je 1978. godine. Prvu je izložbu imala 2011. godine. Petar Dabac rođen je 1942. godine, od 1959. godine bavi se fotografiranjem, imao je više samostalnih i skupnih izložaba u Hrvatskoj i inozemstvu.

Trenutak za pjesmu

Antun Branko Šimić

Blagoslov

Stazom zrake mistične
Tiho mjesec sije.
Šuti gora daleka.
Cieli svjet snije.

Samo sivi čempresi
Kao straža bdiju
Na pospanom raspuću,
Gdje se sjene kriju.

Čuj! svud tiho, tihano
Šapat mek se proli;
To svjet Krist blagosilje...
Ciela zemlja moli...

Jubilarni Panonski ljetopis u Petrovom Selu

Pinkovac, južnogradičansko selo u Austriji, je jur deset ljet dugo u partnerskoj vezi s Petrovim Selom, a u njem Panonski institut je pred dvajsetimi ljeti utemeljen. U ovom bogatom jubilarnom ljetu na poziv Hrvatske samouprave Petrovoga Sela, 8. septembra, u nedjelu otpodne, su gostovali kod nas predstavnici PAIN-a, na prezentaciji 20. Panonskoga ljetopisa i dodatne knjižice Antona Leopolda s Gradičanskohrvatskim narodnim pričama. Izdanja su predstavili dr. Robert Hajszan, predsjednik Panonskoga instituta, ujedno i glavni urednik panonskoga godišnjaka ter njegov suradnik Franjo Ostović.

*Dr. Robert Hajszan
i Franjo Ostović pri prezentaciji knjig*

Jačka Arsena Dedića pod naslovom *Dida moj*, u izvedbi petrovskoga tamburaškoga sastava Koprive, mogla je oduševiti šaku slušateljev na početku panonske promocije. Ana Škrapić-Timar, predsjednica mjesne Hrvatske samouprave, je pozdravila sve goste nedjeljno-og otpodneva. Kako je rekao dr. Robert

Hajszan, točno pred trimi ljeti je zadnji put prezentiran Panonski ljetopis u Pinčenoj dolini, a ovom prilikom posebna im je čast da se i na ovom mjestu moru »podičiti« s dvostrukim jubilejom. Franjo Ostović je prešao recenziju za ovoletno panonsko izdanje mag. Sanje Benković-Marković, ka je jedna od dugoljetnih autoric spomenute knjige. Ona je ocijenila da 20. Panonski ljetopis s dvadeset rubrikov, dvadeset puta je bolji od prethodnih iako je čuda česa jur tradicionalno na stranica knjige. Med političari prvi put i Borut Pahor, predsjednik Republike Slovenije, je pozdravio panonski godišnjak. Panonske biografije, rubrika retrospektive, najvažniji dogodjaji u PAIN-ovom žitku u minuli dvadeset ljeti – imaju od česa povidati. Pod sedmom rubrikom i pod naslovom povijest, kultura, literatura su razni napisci od gostovanja predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića, od Klimpuha do Pinkovca, sve do izvješčaja sa znanstvenih konferencija, simpozij, literarnih susretov u već zemalj. Poglavlja Lingvistička

pitanja i slikarstvo objamnuju i brojčano manje djelov, ali slijedeća tri poglavlja pripadaju najmarljivijim autorom panonske knjige, a to su Tomislav Marijan Bilosnić iz Zadra, Đuro Franković iz Pečuha ter Peter Paul Wiplinger iz Austrije. Novinar Ernest Ružić se žali u posebnom slovenskom poglavljaju da je sve manje člankov na njegovom materinskom jeziku.

Za glazbene priloge se je skrbio dr. Josip Ser-

Prez tamburašev nij' priredbe u našem selu

šić, za teatrologiju Frana Marija Vranković, a zadnji dio knjige je posvećen kot svenek stalnim rubrikam: zaslužnim pokojnim suradnikom, mentorom, mecenom

PAIN-a, slavljenikom, ki ljetos svečuju okrugli jubilej, ali ki su nam zbogomdali u projdući miseci. Kao svenek, tako i sad, PAIN-ov almanah se završava s lirikom vrlo i manje poznatih pjesnikov. Po riči prof. dr. Dragutina Feletara panonski almanah je vatromet idejov, informacijov, ličnosti i dogodjajev, a uredniku i uredničtvu mora se odati priznanje da prik toliko ljet skupljaju raznorazne napise i članke. Knjiga za Hrvate mora biti od posebne vrednosti, kako je napisao profesor iz Koprivnice, i zbog toga, kad na 536 stranic uz ugarski, slovenski, nimški, sadrži najveć pri-

logov na hrvatskom jeziku. Dr. Robertu Hajszanu je pripalo predstavljanje brošure Antona Leopolda ki ovo ljetos svečuje 85. ljetu svojega žitka. Legendarni i plodni književnik Gradičanskih Hrvatov u Austriji, rodjen je u Frančanavi, a živi u Beču. Oput, pomoću Pa-

nonskoga instituta, dao je objaviti vredni kolekciju naših narodnih povidajkov. Panonski ljetopis kot i Leopoldove priče su velikodušno podiljeni med Petroviščani, a za dar su dostali i PAIN-ovci izdanja petroviske Hrvatske samouprave, Dnevnik staroga školnika Ivana Nemetha i zbirku Lajoša Škrapića.

-Tihomir

Bogatstvo...

*Duet Marko Dekić i Marin Žužić;
harmonika: Mate Filipović*

Croaticin Tjedan hrvatske kulture

Predstavljanje e-arhiva, izložba fotografija, koncert, filmska projekcija i dijalog o narodnosnome školstvu

Pod pokroviteljstvom predstojnice Ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Darie Krstičević i zamjenika premijera Madarske Tibora Navracsicsa, u Croaticinim prostorijama od 14. do 17. listopada povodom predstavljanja e-arhiva izdavačke kuće ustrojeno je drugo izdanje Croaticina Tjedna hrvatske kulture.

Croaticin inovativni sadržaj prikazuje ravnatelj Čaba Horvath

Na svečanom otvorenju Tjedna, nakon pozdravnih riječi hrvatskoga veleposlanika u Mađarskoj Gordana Grlića Radmana i predsjednika Hrvatske državne samouprave Miše

da će e-arhiv dobro doći istraživačima, ili će možda pokoja fotografija ilustrirati poneki znanstveni rad. U izložbenom prostoru tvrtke glavna i odgovorna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić Blažetin otvorila je izložbu fotografija tjednika Hrvata u Mađarskoj naslova „Sasvim slučajno...“.

U sklopu postava izloženo je 17 fotografija raznoga sadržaja. Prije nekoliko godina Hrvatski glasnik pro-

slavio je 20. godišnjicu postojanja te u sklopu proslave postavljena je i izložba, ali narečena je prva iz bogate fotografe našega tjednika. „Fotografiraju profesionalni fotografi, amateri, pustolovi, svi oni koji za sebe žele zabilježiti ili vole svoje fotografске bilješke podjeliti s drugima... Fotografiramo i mi iako nismo profesionalci, ali smo dijelom naučeni, ako mogu tako kazati, novinarski fotografi... Neki od nas pri tome izrasli su u zaljubljenike fotografije i fotografiranja, zaljubljenike u krajolik, ljude, vrijeme i nevrijeme, staze i putove... pokušavaju i za sebe i za čitatelje zaustaviti trenutke života, priča, stvari i sjećanja kojima su svjedoci... Izloženi radovi, fotografije na trenutak su zabilježile i zaustavile vrijeme, dio vremena naših dana... Izložba je naslovljena Sasvim slučajno... I tebi, poštovani posjetitelju, ostavlja mogućnost nastavka ove rečenice... Slučajno zabilježeno, izabrano, poredano... Autori Anita Mandić, Ákos Kollár, Bernadeta Blažetin, Kristina Goher, Timea Horvat, Stipan Balatinac i moja malenkost – sve su njih snimili kroz fotoobjektiv Hrvatskoga glasnika. Arhiv, naši arhivi prebogati su i treba otkriti, izabratati, neka ova izložba bude početak zajedničke radosti fotografiranja i izlaganja“ – reče medu inima Branka Pavić Blažetin na otvorenju postava. Svečanost otvorenja Tjedna hrvatske kulture nastupom je uveličao ženski pjevački zbor i tamburaški sastav budimpeštanske Hrvatske škole. Svi su ljubitelji dobre

Izložbu „Sasvim slučajno...“ otvorila je glavna urednica Hrvatskoga glasnika Branka Pavić Blažetin

Heppa, ravnatelj tvrtke Čaba Horvath predstavio je Croaticin e-arhiv. Riječ je o šest tisuća crno-bijelih fotografija i o izdanjima ove izdavačke kuće. Tematizirane crno-bijele fotografije Narodnih novina jesu fotografije iz nekadašnjega kulturnoga, javnoga i prosvjetnoga života, te portreti. Za prepoznavanje osoba, skupina, ili nogometnih momčadi tražit će se pomoći javnosti. Naime snimke će se staviti na internet poput onih na popularnim društvenim mrežama, i moći će se upisivati imena i prezimena osoba na fotografijama. Drugi dio arhiva čine naslovi izdavačke kuće. Šezdesetak izdanja iz vjerskoga života, lijepe

Dio publike izložbe

Na pozornici petrovoselski tamburaši Koprive

glazbe nestrpljivo čekali povratak petrovoselskoga tamburaškog sastava Koprive iz američke turneje. Utorak navečer 90-minutnom svirkom bez prestanka zabavljali su budimpeštansku publiku. Nesebičnost svirača, ravnou su iz Beća pristigli na Croaticinu pozornici, publika je nagradila burnim pljeskom. Osim baranjske, bunjevačke, gradišćanske, podravske i šokačke glazbe bilo je i pokojih uspješnica (hitova) hrvatske pop-rock glazbene scene, i, naravno, neizostavna pjesma, najnovija uspješnica sastava „Amerika, Amerika...“.

Izlagač dijaloga, voditelj Odjela opće prosvjete Klik-a Szabolcs Török

Druženje je nastavljeno u klupskoj prostoriji izdavačke kuće, gdje su se uz gutljaj vina i rakije pričale dogodovštine američkoga boravka spomenutog sastava. U priredbenoj dvorani 16. listopada predstavljen je dokumentarac redatelja i novinara Ivana Gugana naslova „Janjevo u srcu“. Film je snimljen na Kosovu, u mjestu Janjevo, 2009. godine i u tridesetak minuta uz narativni tekst i intervjuje predočava taj neshvatljivi život ili, bolje rečeno, preživljavanje šake hrvatske zajednice. Dokumentarac je prikazan u konkurentnoj kategoriji desete smotre narodnosnih filmova

za odgoj i obrazovanje Joso Ostrogonac. Gospodin Török u svome izlagaju osvrnuo se na zakonske okvire i regulative među kojima djeluje Centar i o sustavu te poteškoćama dje-lovanja ustanove. Nazočni su ravnatelji smatrali kako primjerice postotak za pravo jezičnoga dodatka kod narodnosnih škola treba sniziti ili ukinuti, narečeni se dodatak u nekim školama dobiva, ali u nekima ne; po zakonu iznad 23 učenika razred je moguće dijeliti u dvije skupine, ali bilo je slučajeva da to zbog finansijskih razloga nisu odobrili; kako je to moguće da se u školi isključi stručnjak u Klik-u; narodnosni sadržaji škola jesu za opstanak ustanova i potrebuju dodatna finansijska sredstva koja nisu zajamčena; narodnosni referent barem na županijskoj razini ili poseban Klik-u za narodnosne škole. Koliko je ovogodišnji dijalog bio koristan, pokazat će vrijeme. A ako nije, to je još jedan bezuspješan pokušaj iz monologa u dijalog. Četiri dana hrvatske kulture, programi koji su jako slabo posjećeni. Croaticin Tjedan hrvatske kulture novčano su podupirali Udruga Hrvata grada Budimpešte i njene okolice te Savez Hrvata u Madarskoj.

Kristina Goher

Otvorenje postava glazbeno je uveličao tamburaški sastav budimpeštanske Hrvatske škole

Oni još uvijek pitaju... publika dijaloga

Spomen-dan Nikole Zrinskog u Keresturu

Polaganjem vijenca kod poprsja, svečanim programom, prisegom prvaša, natječajem, natjecanjem, spomen-utrkom odali su počast učenici i djelatnici keresturske osnovne škole Nikoli Zrinskom, po kojem je velikanu nazvana ta ustanova. Tradicionalna priredba svake godine priređuje se potkraj rujna, ovaj put 27., prilikom kojeg su dodijeljene i Stipendije „Prof. dr. Karlo Gadanji”, odnosno priznanje za istaknuto učiteljicu.

Svečanost u spomen Nikoli Zrinskom svake godine potiče učenike da nešto istražuju o Nikoli Zrinskom, o njegovoj utvrdi Novi Zrin koji se nalazio nedaleko od mjesta, da nauče nešto iz njegovih djela, da se upoznaju s njegovim vrijednostima.

Prvašima školska kravata još je velika

Spomen-program u kojem su učenici govorili o njegovu životu na kajkavskom narječju i mađarskom jeziku, citirali iz njegovih djela, pročitali njegovo geslo „Samo sreća i ništa više“ na šest jezika na kojima je i on govorio i druge njegove vjekovječne izreke: *Št' o j'ako 'oče n'ekaj n'emo je n'ikaj né t'eško. Sr'ečen je č'ovek k'ój se v n'ikakvi pr'iliki ne uzoh'oli, ali sr'ečo zna č'akati s č'istem s'rcem. Sudb'inu m'óramo pr'imiti, a sr'eču pošt'uvati.* Najsvečaniji trenuci pripali su prvoškolcima, koji su pred spomenikom i školskom zastavom prisegnuli da će učiti i ponašati se dostojno Nikoli Zrinskom. Tom prigodom roditeljsko vijeće daruje im kravatu škole. Na spomenik su položili vijenac predstavnici mjesne i narodnosne samouprave, keresturske odgojno-obrazovne ustanove, mjesne crkve, roditeljskog vijeća, kotoripske prijateljske škole. Iz godine u godinu pozivaju se bivši učenici keresturske škole kako bi pokazali primjer današnjim školarcima što se može dostići s marljivim učenjem. Ovaj put je bio reformatski svećenik Deneš Siladi.

je osvojila prvo mjesto s grafikom Jelene Zrinski, te učenici 3. razreda s izradbom braće Zrinskih od glinice.

Utrka u spomen

Učenici škole na svečanosti

Stipendije «Dr. Karlo Gadanji»

Profesor dr. Karlo Gadanji, predsjednik, zamjenik rektora Sveučilišta u Samoboru, prije devet godina osnovao je Zakladu za stipendiranje četiriju najboljih učenika te nagradu za istaknuto učiteljicu. Stipendije svake godine predaje profesor na narečenoj svečanosti.

Stipendisti školske godine 2013/2014. jesu: Vivijen Đuranec (5. razred), Dorotea Nikli (6. r.), Nikoleta Šimon (7. r.) i Kiti Schevelik (8. r.), a nagradu za učiteljice preuzeala je Maria Bizo Czigany.

Natjecanja u spomen

Na Dan Nikole Zrinskog svake godine održavaju i natjecanja u učenju hrvatskih, engleskih i njemačkih riječi te u krasopisu, odnosno objavljuje se natječaj za pomurske škole. Trebalо je izraditi s raznim tehnikama nekog člana obitelji Zrinskih, od čega je uredena izložba. U učenju hrvatskoga jezika istakli su se učenici Veronika Kos i Kiti Schevelik, u učenju engleskoga jezika Mark Buda i Kiti Schevelik, u učenju njemačkih riječi Bence Tišler, a u krasopisu Reka Dombi, Akoš Kertes, Johana Vlašić, Veronika Kos.

U biciklističkoj ruti na kojoj su bili zadaci vezani za povijest Nikole Zrinskog, najuspješnija je bila družina Dorotee Nikli, Erike Sabo i Bianke Dombi, te družina Petra Doboša, Nikolete Sendula i Kinge Kovač.

Na natječaju u izradbi crteža Fani Kutaši

Utrka u Spomen Nikole Zrinskog organizirana je već peti put. Trčanje je započeo 51 učenik, ali do kraja su izdržali 40-ero. Dr. Erika Rac, koja je već godinama organizatorica trčanja, opet je naglasila čudotvorno djelovanje toga športa, koji posporješuje rad mozga, razvija mišiće, održava dobru liniju, popravlja koncentraciju, daje samopouzdanje, smanjuje stres itd. Učenici koji su redovito trčali svakog petka na određenoj udaljenosti, nagrađeni su medaljom, a oni koji su završili među prvima, dobili su čak i lovorov vijenac. Od četrdeset trkača najbolje vrijeme trčao je Mark Sasvari (8. r.), drugi najbolji trkač bio je Ladislav Orban (4. r.), a treći Barnabaš Salai (5. r.).

beta

Najbolji na spomen-trčanju

Mala stranica

1. studenog – dan Svih svetih

Po kršćanskoj tradiciji, koju prihvataju i mnogi nekršćani, dva dana u godini, 1. i 2. studenoga vjernici se posebno sjećaju i u duhu povezuju sa svojim pokojnicima: to su blagdan Svih svetih i Dušni dan. Svi sveti je dan spomena na kršćanske mučenike i slavi se još od četvrtoga stoljeća. Tada je to slavlje padalo na prvu nedjelju nakon Duhova, a tako se i zadržalo u Pravoslavnoj crkvi. U Katoličkoj crkvi pomaknut je na 1. studenog, i to odredbom pape Grgura 3., u 8. stoljeću. Svećenici su naime često pomicali blagdane kako bi poništili ostatke poganskih vjerovanja. Datum 1. studenoga kao dan na koji se obilježavaju Svi sveti povezan je s drevnom keltskom svetkovinom Samhain. Ona je označavala početak nove godine, odnosno dane u godini kada se duše umrlih ponovno pojavljuju na Zemlji. Vjeruje se da se u isto vrijeme na Zemlji u te dane nalaze i žive i duše umrlih. Običaji koji obilježavaju dan Svih svetih jesu posjećivanje grobova obitelji i prijatelja koji više nisu s nama, polaganje cvijeća i paljenje svjeća na njihovim vječnim počivalištima.

VIC TJEDNA

Jako mlada, tek udana žena, prvi put priprema objed.

- Draga, hoće li guska biti uskoro pečena? – pita muž.
- Začas, dragi. Perje je već do bilo smedu boju.

Književni kutak

BEZIMENI

Ako se vrati zadihan konj iz gore napoji ga, mila, i uzde okiti za novog konjanika.

Ako ti suze pomute vid i rane potamne lice, ne traži, majko, groba moga... Slobodna zemlja živi je lik živoga sina tvoga.

Jure Kaštelan

Razglednica iz Hrvatske

Varaždinsko groblje – zaštićeni spomenik prirode

Varaždinsko groblje ustanovljeno je 1773., a od 1905. Herman Haller započeo je s njegovim uređenjem te posadio oko 7.000 čempresa, javora, jasena, crvene bukve, šimšira, magnolija i breza. Šisanjem tuja u geometrijski pravilna tijela groblje je poprimilo obilježja francuskog parka. Jedan od najvrjednijih spomenika na varaždinskom groblju jest 'Andeo smrti', djelo kipara Roberta Franješa Mihanovića, koji simbolički prikazuje oprštanje živih od mrtvih.

Znate li

• Što je uopće Halloween?

Noć vještica ili Halloween (Hallowe'en) jest noć uoči Svih svetih, 31. listopada, a zapravo je kratica od All Hallow's Eve ili Hallow Eve (Sveta večer, noć uoči Svih svetih). Slavi se prije svega u Irskoj, SAD-u, Kanadi, Puerto Ricu, Australiji i Novom Zelandu, a odgovara katoličkom blagdanu Svih svetih. Stari Kelti 1. studenoga slavili su kao početak nove godine, a proslava je bila posvećena bogu Sunca, ali i gospodaru smrti (Samhainu).

• Odakle običaj dubljenja bundeva?

Zasniva se na irskoj legendi o kovaču Jacku koji je prevario vrata. Jedna od priča da je vrag ponudio dušu u zamjenu za piće i nakon što se vrag pretvorio u novčić kako bi platio piće, Jack ga je brzo stavio u džep u kojem je bio križ, zbog kojeg se vrag više nije mogao vratiti u svoj oblik. Kada je Jack umro, nije bio primljen zbog svoga grešnog života u Raj, a na vratima Pakla dočekao ga je vrag i poslao natrag u mrak, a da ga se riješi, dao mu je žeravicu ugljena. Jack je u džepu imao repu, koju je izdubio, stavio u nju žeravicu i otada Jack, koji nikada nije pronašao put kući, luta mrakom noseći izdubljenu repu u ruci. Tako je Jack O'Lantern (Jack Fenjer) postao simbol duše koja je prokleta i koja luta između svjetova.

Kuglački kup barčanskih Hrvata

U organizaciji Hrvatske samouprave grada Barče i tamošnjega KUD-a Podravina, 12. listopada 2013. organizirano je tradicionalno listopadsko kuglanje i prigodni kulturno-folklorni susret u Barći. Spomenuti organizatori uz potporu Hrvatske samouprave Šomođske županije, u čijem je godišnjem programu i potpora narečenome Kuglačkom kupu Hrvata grada Barče, i ovim programom nastoje okupiti i zabaviti barčanske Hrvate. Registracija družina za kuglanje započela je u ranim poslijepodnevnim satima, a potom je slijedilo natjecanje u gostionici Guritó Csárda u dobrom i veselom raspoloženju svih sudionika. Nakon natjecanja u kuglanju i proglašenja njegova rezultata, društvo se uputilo u predvorje barčanske gimnazije gdje je, s početkom u 18 sati, priređen bogat kulturno-folklorni program međunarodnog značaja kojem je slijedila zajednička večera i druženje te bal uz Orkestar Vizin. Ovim napisom osvrćemo se na tradicionalni susret u kuglanju koji je i ove godine okupio zavidan broj sudionika, protekao u dobrom i veselom športskom duhu, uz duge razgovore, šalu i smijeh, a sudjelovanjem prijatelja iz Pitomače imao i međunarodni karakter.

Barčanska družina Tökös

Družina iz Atada (Nagyatád)

Družina Dráva szele

Natjecanje se odvijalo po tročlanim družinama, na tri staze naizmjenično s ukupno 3 x 5, ukupno 15 bacanja. Natjecanju je sudjelovalo znatno više ženskih družina u odnosu na muške družine, pa su tako i u pojedinačnom zbroju žene odnijele prvenstvo po broju sudionika. Rezultati nisu bili zanemarivi. Među

Okupilo se mnoštvo natjecatelja i gledatelja

ženama najbolja je bila Margit Mándli Szabóné (Nagyatád) sa 64 oborenih čunova, druga Angéla Szabó (Nagyatád) sa 60 čunova, a treća Martinčanka Kristina Gregeš Pandur s 53 oborenih čunova. Među članovima muških družina pojedinačno su najbolji bili po broju oborenih čunova: 1. Pál Herman (Nagyatád) s 77 čunova; Balázs Szili (Barča) sa 61 čunom; 3. Pero Šišić (Pitomača) sa 60 čunova;

Donosimo rezultate natjecanja ženskih družina s ukupnim brojem oborenih čunova:

1. Generációk (Nagyatád) s 201 čunom; 2. Dráva szele sa 135 čunova; 3. Zbor «Korjeni» (Martinci) sa 128 čunova; 4. Smokvice (Barča) sa 103 čuna; 5. Crvene mačkice s 88 čunova; 6. Trillák (Izvar) s 81 čunom; 7. Dombói lányok s 81 čunom; 8. Pató Pálné (Bojevo) s 81 čunom; 9. Tri vještice s 80 čunova; 10. Ügyi-fogyi sa 72 čuna; 11. Tri vragulje sa 68 čunova; 12. HRS Martinci s 54 čuna; 13. Stare mačkice s 21 čunom. Poredak muških družina u konačnici izgledao je ovako: 1. Pitomača 160 čunova; 2. Tökös tekések (Barča) 148 čunova; 3. Lusták 116 čunova; 4. Stari dečki sa 106 čunova; 5. Két tojás, egy kolbász 97 čunova; 6. Erőnyerők (Rasinja) 92 čuna.

Kako bi se natjecanje odvijalo po svim kuglačkim pravilima, brinuo se sudac Gábor Horváth s nemalim iskuštvom u provođenju športskih natjecanja, koji je uvijek spremjan pomoći barčanskoj Hrvatskoj samoupravi, kažu predsjednica Samouprave Jelica Maćok Csende i zastupnica Anica Popović Biczak. Na kraju su u veselom raspolo-

Dvije martinačke družine: Zbor „Korjeni“ i HRS Martinci, s generalnom konzulicom Ljiljanom Pancirov i predsjednikom Hrvatske samouprave Šomodske županije Jozom Solgom

ženju podijeljena priznanja i pehari najboljima, sa željom ponovnog, što skorijega kuglačkog druženja.

Branka Pavić Blažetin

Barčanska družina Smokvice

Predstavljene knjige Živka Mandića u rodnom Santoru

U nakladi budimpeštanske Izdavačke kuće Croatica, u razmjeru kratkom vremenu objelodanjene su četiri knjige Živka Mandića sa santovačkom tematikom. Na poticaj Hrvatske samouprave, 3. listopada u Santoru su predstavljene posljednje dvije knjige, objelodanjene ove godine, a kao i uvijek, nove knjige pobudile su zanimanje santovačkih Hrvata, koji stoljećima brižno čuvaju i njeguju materinsku riječ, napose milozrnušnu šokačku ikavicu.

Okupljene je u mjesnom domu kulture pozdravio predsjednik Hrvatske samouprave, među njima posebno Živko Mandića, između ostalog ističući kako je u četiri knjige ispisano preko 1400 stranica sa santovačkom tematikom, što je plod njegova višedesetljetnog istraživačkog i sakupljačkog rada. Pri tome je naglasio da je s četirima knjigama Živko Mandić otgrnuo zaboravu i spasio velik dio umotvorine i jezične baštine santovačkih Hrvata, koja se danas već ne bi mogla sakupiti. Mnogi će mu s pravom pozavidjeti na ovakvom djelu, koje će prodići i Santovo i santovačke Hrvate. Sakupljena i obradena baština, jamstvo je budućnosti santovačkih Hrvata. Knjige su mu pobudile zanimanje njegovih suseljana i sunarodnjaka, ali i znanstvenika koji se bave narodnim umotvorinama, jezičnom baštinom, povješću, te onomastičkom gradom hrvatskoga naroda.

U mjesnom domu kulture Živko Mandić održao je zanimljivo izlaganje, osvrnuo se na nastanak četiriju izdanja, među njima posebno na kratke umotvorine ukoričene u trećoj knjizi u nizu s naslovom *Biser po biser – ogrlica. Kraći oblici pučkih umotvorina u santovačkim Hrvata*.

„Neću pretjerati ako kažem da je Santovo iznimno, izuzetno selo gdje su naši Hrvati, naši preci sazdzali bogatu kulturu i u pamćenju uščuvali te dragocjene umotvorine, koje su kazivali meni i ostalim kazivačima. Budući da sam već načeo 66. godinu svog života, mogu reći, i to sa zadovoljstvom, da sam imao sreće živjeti u ono doba kada je i u našem Santovu svagdašnjica tekla ustaljenim, mirnim ritmom. Kada se, doduše, mnogo radilo, ali polako i strpljivo. Kada su ljudi bili veseliji, zadovoljniji svojim sitnim radostima, i bili uvijek spremni na šalu, razonodu i pjesmu. A sve je to dolazilo do izražaja recimo na svinjokoljama, na mobama, na prelima, i

možda najviše, za zimskih večeri, na divanima. Sve to kažem zato što sam na tim okupljanjima još kao dijete imao mogućnosti diviti se onim našim ljudima koji su svoj govor umjeli začiniti slikovitim, duhovitim kratkim umotvorinama. A pod tim umotvorinama podrazumijevamo poslovice, izreke, prispodobe, zagonetke i pitalice” – reče uz ostalo Živko Mandić.

Koliko su i ti zrnci mudrosti važni, i da ih se ne smije prepustiti zaboravu, kako sam reče, shvatio je u gimnaziji. Tamo negdje u prvom razredu učili su narodnu književnost, profesor hrvatskoga jezika bio je Josip Gujaš Duretin, koji im je na satima hrvatskoga jezika čitao te sitne umotvorine koje je on skupio u svome rodnom selu, u Martincima. Otada, odnosno od 1963. godine više je pozornosti posvećivao i tim malim, sitnim umotvorinama, izrekama. I tako, zahvaljujući mnogim kazivačima, našim starim Santovcima koji su rođeni potkraj 19. i početkom 20. stoljeća, nastala je ova zbirka, koja je zorno svjedočanstvo bogastva našega santovačkog govora.

Kao posljednja u nizu od četiri knjige – u novčanu potporu santovačke Hrvatske samouprave – objelodanjena je i knjiga *Na izvoru bistrom. Antroponomija i toponimija Hrvata u nekadašnjoj Santovačkoj župi*. U svome kapitalnom, znanstvenom djelu autor je na 388 stranica obradio svekoliku imensku gradu. Kako je na predstavljanju istaknuo sam autor, ona je obradena na temelju arhivske grade, matičnih knjiga i oslanjajući se na podatke dobivene od brojnih kazivača. Ona je svjedočanstvo o postojanosti šokačkih Hrvata u Santoru. Uz podatke iz povijesti naselja i santovačkih Hrvata iznesenih u predgovoru, sakupljena su i obradena osobna imena kroz tri stoljeća, sveukupno 1162 osobna imena.

U najopsežnijem poglavlju o prezimenima opisao je sve rodove abecednim redom. Tako svaki Hrvat nekadašnje Santovačke župe može pronaći svoj iskon. Kod pojedinih prezimena navodi njihovo bilježenje u izvornim dokumentima, njihovo postanje, značenje, tvorbu i vremensku rasprostranjenost, te ključne osobe.

U trećem poglavlju obradeno je 1176

osobnih i obiteljskih nadimaka, koji su oduvijek imali prvu ulogu pri poistovjećivanju pojedinih osoba. Po njima su nastala i neka prezimena.

Bogata toponomastička grada s 868 zabilježenih mikrotponima, zemljopisna imena pojedinih dijelova naselja, odslikavaju jezične i društvene prilike, a kroz povijest dokazuju ukorijenjenost santovačkih Hrvata na ovim prostorima – zaključuje uz ostalo Živko Mandić. Nakon predstavljanja dviju spomenutih knjiga sudionici su se zadržali u razgovoru o prošlosti naselja i nekadašnjem životu santovačkih Hrvata, a tražila se i knjiga više, naravno, uz autorovu posvetu.

S. B.

HRVATSKI ŽIDAN, PLAJGOR – Hrvatsko katoličansko omladinsko vjersko i kulturno društvo Hrvatskoga Židana Vas poziva 8. novembra, u petak, na tradicionalno shodišće, u čast Sv. Martina s laternom u susjedni Plajgor. Okupljanje je u 17 uri pred židanskom crikvom Sv. Ivana Krstitelja, otkud pod peljanjem kantorice i učiteljice vjerouauka Žužane Horvat se gane povorka s lampasi i laternami u Plajgor, čiji je zaštitnik Sv. Martin. U hataru Plajgora, male i odrašćene hodočasnike iz Hrvatskoga Židana dočekat će domaćini ter će se skupa ići na molitvu u crikvu Sv. Martina. Potom će se gosti kot i svako ljetno pozvati u kulturni dom na zakipljeno vino, čaj i kolače da u tijelu i duhu ofriščani, po veselom druženju u čistoj škurini domom otparovu.

KEČKEMET – Hrvatska samouprava 26–27. listopada organizirala je put u Gradišće, u grad Kiseg i okolicu. Kako nam reče predsjednik Stipan Šibalin, putovanje je ostvareno s potporom koju su dobili putem natječaja od kečkemetske Gradske samouprave. Tom je prigodom skupina kečkemetskih Hrvata posjetila prisički Muzej sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj. Dočekao ih je velečasni Štefan Dumović, ravnatelj muzeja, upoznao ih s poviješću kuće i zbirke sakralne umjetnosti. Nakon tога zajedno su posjetili župnu crkvu u Hrvatskom Židanu.

BAJA – Plesni krug «Šugavica» 15. studenog ove godine ugostit će Đuru Jeranta, voditelja pečuškoga KUD-a «Baranja», koji će u Osnovnoj i sportskoj školi «Šugavica» na Dolnjaku, s početkom u 18 sati voditi hrvatsku i makedonsku plesačnicu.

ANDZABEG – Na poziv andzabeške Hrvatske samouprave erčinski Hrvatski pjevački zbor 29. rujna 2013. gostovao je na svetoj misi u crkvi zaštitnika mesta Svetog Mihajla. Crkvene su se pjesme oglasile na hrvatskom i mađarskom jeziku podsjećajući tako na proštenja u Andzabegu, Erčinu i Tukulji. Zajednička fotografija izradena je ispred kipa sestre Margit Mária Bogner (1905–1933) za koju se vjernice već godinama mole kako bi je proglašili blaženom. Nakon mise slijedio je domjenak s čelnicima grada, prilikom koga se porazgovaralo o daljnjoj suradnji. U Erčinu je zaštitnica Velika Gospa, u Tukulji Mala Gospa, a u Andzabegu Sv. Mihajlo. Ta mjesta čine zemljopisni trokut koji već stoljećima veže u zajedništvo vjera i rodbinstvo.

Szili Istvánne

V. Književni susreti u Koljnofu

U ovom sridnjegradišćanskom naselju još jednoč će biti burno slijedećega vikenda. Jur od 7. novembra, četvrtka, se začmu jubilarni, V. Književni susreti u Koljnofu, kamo se ponovo čekaju istaknuta lica današnje hrvatske književnosti iz matične nam zemlje ter Ugarske i Austrije. Kako nas je obavistio glavni organizator ovoga literarnoga spravišća, dr. Franjo Pajrić, ta dan dojdut gosti iz Hrvatske ki će uprav tako kot lani, predstaviti nove knjige, a prilikom toga prvoga večera moć će upoznati i najnovija djela koljnofskoga drivorezbara Feranca Taschnera. Nij počivanja ni drugoga dana boravka za hrvatske književnike ki će posjetiti bivše duhovno središće ovdašnjih Hrvatov u Lajtanskom gorju i muzej. Za objedom u Celindofu, prik Kaušićevoga instituta će delegaciji govoriti dr. Herbert Gassner. Navečer od 19 uri u Kulturnom domu Kazališna grupa Koljnofa, ka je lani nastupila s prvim kusićem, i ovput će presenetiti svoju publiku novim igrokazom. U subotu će diozimatelji zajti do toga tematskoga dana i okrugloga stola, kade čemo čuti uz predavanje i mišljenja stručnjakov i aktivistov, vjerojatno iz trih zemalj. Ovoljetna tema simpozija je Martin Meršić st. u kontekstu prošlosti i sadašnjosti, a med predavači moremo pozdraviti dr. Nikolu Benčića, Štefana Zvonarića i Alojza Jembriha. Otpodne se stručno djelo nastavlja s predavanjem o Pavlu Ritteru Vitezoviću uz razmišljavanje dr. Igora Šipiće iz Splita. Za diskusijom je predvidjeno nevezano druženje uz tamburaše. Četvrti dan će književnike otpeljati u najmanje selo Gradišća, Plajgor, kade će sudjelovati na hrvatskoj maši, početo od 9 uri, a potom će se sastati s domaćini u Meršićevom stanu. Otpodne od 15 uri na koljnofskoj pozornici će se poredati sva bivša i sadašnja kulturno-umjetnička društva i formacije s beskrajnom snagom pjesme, tanca i tambure.

Dan starih u Katolju

Svaki je od nas dobio osobnu pozivnicu da 12. listopada u 15 sati srdačno nas čekaju u Dom kulture kako bismo zajedno proslavili Dan starih.

Program je počeo s pozdravnim riječima načelnice sela Nore Csibi Trubić. Zatim je počeo kulturni program sa svirkom, pjesmama koju je pjevao Győző Csorba. I opet su ponovili onaj komad koji je bio prikazan na Dan sela, to su tražili umirovljenici. Izveli su ga Agika Šipoš i Klaudija Štajber. Iz tog se komada vidjelo da se bez ijedne riječi može razumjeti jedno drugo. Mnogi su im čestitali na uspjehu.

Nakon programa počastili su nas hrenovkama, kolačima i slatkisima. Bilo je raznih vina, sokova i mineralne vode.

Za dar smo dobili bombonijer i ručno izrađen stolnjačić.

Nažalost, sve se manje stare osobe pojavljuju na takvim priredbama. No i sve nas manje ima u selu, nestat će iz sela ljudi kao bačvanski salaši. Ne živi se kao prije, nema zimskih divana i prela, svatko se uvuče u svoj stan i misli da je tako najbolje, ali nije.

Guganka

ALJMAŠ – Hrvatska samouprava i Bunjevački «Divan klub» 9. studenog ove godine suorganiziraju tradicionalni Spomen-dan biskupa Ivana Antunovića i Susret crkvenih zborova. Kao što je već uobičajeno, program počinje ispred župnoga ureda u 15.30 polaganjem vjenaca kod spomen-ploče biskupa Antunovića. Slijedi Susret crkvenih zborova, s početkom u 16 sati. Misno slavlje na hrvatskome jeziku u 17 sati služi dr. Andrija Anišić, župnik subotičke Župe Sv. Roka. U 19 sati priređuje se prigodni kulturni program u gostionici „Žuto ždrijebe”, a od 20 sati susret završava hrvatskim balom. Za dobro raspoloženje pobrinut će se Orkestar „Bačka” iz Gare. Ulaznice s večerom 2300 Ft. Narudžba ulaznica na telefonu 06/70 388 71 98 ili 06/30 416 65 63.

BUDIMPEŠTA, DRVLJANCI – Sukladno odredbama Statuta Saveza Hrvata u Mađarskoj predsjednik narečenoga tijela Joso Ostrogonac sazvao je sjednicu Predsjedništva, koja će se održati u subotu, 9. prosinca 2013. godine, s početkom u 10 sati, u Seoskome domu. Za sastanak je predložen ovaj dnevni red: 1. Izbori 2014. godine, 2. Razna pitanja. Sjednica je zatvorena za javnost, ali nakon sastanka daju se izjave za hrvatska glasila.

HARKANJ – Hrvatska samouprava grada Harkanja 9. studenoga priređuje tradicionalnu, već jedanaestu Hrvatsku večer. Program počinje u 17 sati svetom misom na hrvatskom jeziku u katoličkoj crkvi. U 18.30 druženje se nastavlja kulturnim programom u domu kulture. U programu sudjeluju ovi KUD-ovi: Bizovac (HR), Slavonija (HR), Sv. Đurad (HR), Zorica, Marica, «Ladislav Matušek» te Ženski pjevački zbor «Korjeni» i Mješoviti pjevački zbor harkanjskih Hrvata. Nakon večere slijedi druženje uz glazbu Orkestra Podravka.